

miljøpartiet
de grønne

vestfold og telemark

FOR

MENNESKER

OG MILJØ

PROGRAM 2019-2023

Innledning	3
Viktige saker	4
Samferdsel og Areal	5
Landbruk	7
Skogbruk	8
Natur	9
Næringsliv	10
Utdanning	12
Kulturliv	14
Helse og livskvalitet	15

SLIK LESER DU PROGRAMMET

Vi har delt inn programmet i åtte kapitler som speiler den nye regionens ansvarsområder, her har vi skrevet inn det vi skal jobbe med både på kort og lang sikt. Vi er nødt til å ha et lengre perspektiv enn fire år hvis vi skal få til de nødvendige endringene samfunnet vårt må igjennom.

INNLEDNING

Program
2019-2023

Miljøpartiet De Grønnes mål er et medmenneskelig samfunn i økologisk balanse. Økonomien skal underordnes sunne økologiske prinsipper og fremme fred og rettferdighet både lokalt og globalt. Levende lokalsamfunn, basert på lokale ressurser er en forutsetning for å nå målet. Vi tar mål av oss til å utforme en helhetlig politikk for nåtid og fremtid, basert på tre grunnleggende solidaritetsprinsipper: solidaritet med andre mennesker, solidaritet med fremtidige generasjoner og solidaritet med dyr og natur.

Fra Miljøpartiet De Grønne sitt prinsipprogram

Norge står ved et veiskille, der langsiktig trygghet, frihet og velferd for alle står på spill. De Grønne vil skape et samfunn hvor vi lever gode liv uten å ødelegge for andre.

Vi er nødt til å ta et oppgjør med forbruksjaget. De Grønne sier nei til den rådende politikkenes rovdrift på mennesker og miljø. De Grønne vil ha et Norge der unge ikke blir syke av prestasjonspress og kjøpepress. Vi vil ha levende lokalsamfunn der færre er ensomme og vi har mer tid til venner og familie. Ungene skal kunne leke trygt ute og sykle til skolen i frisk luft. Vi skal fortsatt kunne gå tur i gammel skog og fiske i fjorden. Dyra i havet skal ikke kveles av plast. En langsiktig og framtidsretta areal- og transportplanlegging er grunnlaget for en klok forvaltning.

Gjennom vår politikk vil De Grønne verne om verdiene livskvalitet, nyskaping og fellesskap.

Miljøpartiet De Grønne Vestfold og Telemark er optimistiske og ser store muligheter for å kunne utvikle den nye regionen vår til det beste for alle som bor her. Fra Færder fyr til Gaustatoppen, for mennesker og for dyr og insekter, for gårdbrukeren og for industriarbeideren - ja alle skal være i stand til å bidra til det grønne skiftet. Det er det som er De Grønnes politikk. Vi vet at vi må ta vare på alle de unike og gode forskjellene som finnes i vår region. Om du bor i by eller bygd, ved kysten eller i innlandet, skal vår politikk bidra til en bedre hverdag, men samtidig ivareta de som kommer etter oss.

Vi tror på et næringsliv og arbeidsplasser i hele regionen. Vi ser en enorm satsing på fornybar energi, bruk av elbil, kollektivtrafikk og sykkel begynner å bli regelen og ikke unntaket. Tusener går rundt og plukker opp plastsjøppel, stadig flere omstiller matvanene sine av klima- og dyrehensyn. Vestfold og Telemark er et av landets største landbruksfylker, og står for en god andel av nasjonens matproduksjon. Vi har et landbruk i verdensklasse, det må vi ta vare på og utvikle. Vi er langt ifra i mål, noe de titusenvis av ungdommene som har tatt til gatene i klimastreik har vist oss, skal vi unngå at temperaturen på jorda stiger drastisk og forhindre at arter dør ut må vi iverksette en radikal omstilling, bare slik kan vi ivareta selve livsgrunnlaget vårt.

Framtidens Vestfold og Telemark skal være robust mot klimaendringer, skape bærekraftige og fremtidsrettede næringer, ha et stort naturmangfold og være godt å bo i for alle uansett hvem de er og hvor de bor.

Nedenfor kan du lese om hvordan vi vil gjøre den nye regionen til den beste for mennesker og miljø.

VIKTIGE SAKER DE NESTE FIRE ÅR

- Vi sier et rungende nei til et nytt deponi i Brevik
- Jobbe for å fremskynde InterCity utbyggingen
- Bedre busstilbud i hele fylket
- Flere ladepunkter i distriktene
- Bevare og reetablere naturmangfold
- Garantist for menneskelig mangfold
- Mangfold og risikospredning i næringslivet, små og store bedrifter spredt i hele fylket
- Vi sier nei til store, kapasitetsøkende veiutbygginger inn til byene generelt, og spesielt når det gjelder ByPakke Tønsberg-regionens planer for bro mellom Ramberg og Smørberg

1. SAMFERDSEL OG AREAL

Areal og transportmulighetene legger premissene for hvor vi kan bo, jobbe og leve gode liv. Vi vil jobbe for at innbyggerne i Vestfold og Telemark kan ha gode liv der de bor, komme seg enklest mulig til jobb og ha gode fritidstilbud. Det er derfor vi må ha matjorda, skogen, økosystemet og menneskene i tankene når vi skal planlegge og bygge fremtidens transporttilbud. Vi må utvikle våre byer til å bli gode steder å jobbe, leve og leke i, med gode kollektive løsninger, som gir menneskene plass til å leve. Samtidig må vi skape levende bygder med mulighet til fleksible transportløsninger.

I tillegg må vi sikre at næringslivet får gode transportbetingelser, slik at det kan fortsette å skape gode arbeidsplasser, utvikle et transportsystem som vi stolt kan gi videre til neste generasjon, og ivareta både kloden og menneskene. Derfor vil vi utvikle gode lokalsamfunn, om det er i by eller bygde, og for å få til dette er vi nødt til å se på hvordan vi utvikler våre transportsystemer på en helt ny måte og med andre teknologier. Vi vet dette er mulig å få til, da utviklingen av smarte transportsystemer skjer hele tiden, over hele verden.

Miljøpartiet De Grønne vil:

1. Verne all dyrket matjord i Vestfold og Telemark mot utbygging. Vi vil verne all dyrket jord og forhindre omdisponering av dyrkbar jord. Dyrkbar jord bør dyrkes opp der det kan skje uten å skade biodiversiteten. Målet er å øke arealet av dyrket jord.
2. At du skal få et transporttilbud nærmest mulig hjemmet
3. Satse på bolig, service, næring og arbeidsplasser rundt kollektivknutepunkt i sentrum av byer og tettsteder for å redusere utslipp fra transport.
4. Ha fortetting med kvalitet med bedre utnyttelse av allerede bebygde og grå flater, som samtidig sparer dyrka mark, natur og friluftsområder.
5. Koble sammen Vestfoldbanen og Sørlandsbanen hurtigst mulig.
6. At det skal investeres i mer togmateriell, slik at du slipper å stå på toget
7. Gjøre det mulig å overføre gods fra vei til bane flest mulig steder i regionen.
8. Sette i stand og tilby persontrafikk på tidligere jernbanestrekninger, som f.eks. Tinnoset-banen, Herøya og Brevik.
9. Jobbe for å etablere bilfrie hjertesoner og redusert hastighet i nærheten av skoler og på skoleveier
10. Prioritere en storstilt satsning på veivedlikehold og heve veistandarden i hele Vestfold og Telemark
11. Sørge for at samfunnssikkerheten for veinettet er ivaretatt og er sikret mot økende

- ekstremvær som flom og jordskred.
12. Redusere kraftig i bruken av salt og igangsette pilotprosjekter med miljøvennlige alternativer til veisalt.
 13. Skille trafikantene fra hverandre slik at det blir trygt å gå og sykle.
 14. Tilrettelegge for kollektivknutepunkter og innfartsparkering i og rundt byene i regionen.
 15. Bruke Vestfold og Telemarks rolle som innkjøper av kollektivtjenester til å skape nye og fleksible tilbud.
 16. Etablere en ordning med fleksible kollektive transporttilbud for eldre i byer og tettsteder.
 17. Sørge for lavere pris på bussbilletter og gunstige overgangspriser mellom buss og tog.
 18. Gratis buss for barn i helgene.
 19. Adskilte sykkeleक्सpressveier på hovedaksene inn mot byene våre.
 20. Prioritere gang og sykkelveier når ny infrastruktur skal bygges i byer og tettsteder.
 21. Stimulere til deleordninger for lastesykler.
 22. Etablere en prøveordning for reisefradrag for sykling og gange i fylkeskommunale virksomheter og i samarbeid med det private næringslivet
 23. Stimulere til gode gangområder med høy grad av opplevelsetetthet som grøntområder, lekeplasser, serveringstilbud og fritidsaktiviteter
 24. Etablere sikker sykkelparkering på videregående skoler og kollektivknutepunkt
 25. Flere digitale og visuelle tellepunkter for sykkel og biler. Tellepunktene skal kunne følges av innbyggerne på nett
 26. Styrke kollektivtilbudet, med et bredere tilbud, hyppigere og bedre koordinerte avganger.
 27. Sørge for at arbeidsplassene enkelt kan nås med kollektivtransport
 28. Prøveordning med mindre EL-busser og hyppigere avganger i byene
 29. Etablere et nytt samkjøringsprosjekt som et fellesprosjekt mellom fylkeskommunen og gründermiljøene
 30. Etablere flere ladestasjoner i distriktene og ved offentlige attraksjoner
 31. Billigere enkeltbilletter på buss utenfor rushtid
 32. Samordne billettsystemene til VKT og Vy.
 33. Jobbe for sterkere positive og negative tiltak som gjør det lønnsomt å overføre gods fra vei til bane
 34. Jobbe for at Torp flyplass så snart som mulig kan levere fornybar flydrivstoff som er basert på et bærekraftig uttak av råvarer
-

2. LANDBRUK

De Grønne vil endre dagens landbrukspolitikk. Vil vil stoppe en utvikling hvor hvert gårdsbruk skal bli større og større, med stadig økende gjeld og en bonde som løper raskere og raskere. Denne utviklingen er ikke bærekraftig verken for miljø-, økonomi eller bonden. Nye konsepter for omsetning og utvikling av lokalmat skal gi bonden større inntekter. Landbruk er Vestfold og Telemarks viktigste næring, men klimaendringene truer matsikkerheten, og gjør det svært viktig å øke lokal produksjon. Regionen kan dekke mye av innbyggernes matbehov, og en satsing må til. Lokal mat gir god beredskap og sikkerhet.

Miljøpartiet De Grønne vil:

1. Endre retning i landbrukspolitikken ved å øke satsingen på små- og mellomstore bruk og motvirke monokulturen i landbruket.
2. Styrke regionens selvforsyningsgrad, ved å legge om til dyrking av mer menneskemat i fylkets jorder.
3. Ha en husdyrproduksjon som er basert på norske ressurser, ikke på importert korn og soya
4. Jobbe for et landbruk som tar natur og klima på alvor
5. Fremme mangfold - dyrking av "nye" grønnsaker
6. Stoppe soyaimporten ved å motivere til lokal proteinproduksjon
7. Opprette et lokalmatfond
8. Styrke målene for økologisk produksjon og forbruk, og støtte opp under økologisk landbruk som en spydspiss for et mer bærekraftig landbruk
9. Stille krav til 50 prosent økologisk eller lokalprodusert mat i offentlige matinnkjøp
10. Støtte bruk av fangvekster, grønngjødsling og andre tiltak for å skape større biomangfold, binding av karbon og mer liv i jorda
11. Støtte og planlegge for urbant landbruk, andelslandbruk, kooperativer, besøksgårder og seterdrift, matkultursentre og markedsføring av lokalmat
12. Utvikle nye beiteløsninger med menneskap, bruk av hunder, blanding av dyreslag og bruk av ny teknologi
13. Fremme beiting i utmark
14. All matjord må vernes. Omdisponering av dyrkbar jord skal unngås. Dyrkbar jord bør dyrkes opp der det kan skje uten å skade biodiversiteten. Målet er å øke arealet av dyrket jord
15. Dyrket og dyrkbar jord i kommuneplaner som ikke er bebygde innen åtte år skal tilbakeføres til landbruk
16. Støtte bønder som ønsker å investere i traktorer og andre landbruksmaskiner som går på fornybar energi
17. Støtte prosjekter for lettere omsetning av ledige gårder og småbruk for å styrke bosettingen i distriktene
18. Støtte utbygging av fornybar energiproduksjon og ENØK tiltak på gårdsbruk
19. Jobbe for forbud mot bruk av dekkplast i landbruket

3. SKOGBRUK

Mer enn halvparten av Vestfold og Telemark er skogkledd. Skogen vår består av den høytliggende fjellbjørkeskogen, utstrakte barskoger med innslag av edelløvsog til kalklindeskog i Grenland og verdens nordligste bøkeskog i Larvik. Skogbruket har en meget viktig rolle i det grønne skiftet. Skogene opptar store mengder CO₂ og er dermed enorme karbonlagre. Karbonet er lagret i selve tømmeret og som organisk materiale i bakken. Når bakken blir utsatt for solvarme ved flatehogst er CO₂-utslippene store og det tar flere tiår før det kompenseres av nyplantede trær. Sunn skog tar opp store mengder vann og fungerer som en stor svamp som demper faren for flom etter kraftige regnskyl.

Halvparten av alle truede arter er knyttet til skog, og tilbakegangen av artsmangfoldet er svært alvorlig. Flatehogst og fragmentering av skogsområder med skogsbilveier øker artstapet. De Grønne skal snu denne trenden. Skogsdrift må drives slik at dyr og planter har nok livsgrunnlag, i form av mat, hekkesteder, skjulesteder og ynglesteder

Miljøpartiet De Grønne vil:

1. Arbeide for at skogbruket kan balansere rollen som leverandør av klimavennlige byggematerialer, råstoff til biovarme og biodiesel og biomangfold
2. Støtte bruk av tre og heltre som byggematerialer istedenfor stål og betong, og produksjon av biokull av skogsavfall
3. Utvikle andregenerasjon biodrivstoff basert på skogsvirke
4. Bidra til massivtre-produksjon i Telemark
5. Øke konkurransekraften for tre som byggematerialer gjennom krav til livsløpsanalyser i teknisk forskrift i byggesektoren og prioritering av tre i offentlige bygg og anlegg
6. Videreutvikle norsk treforedlingsindustri gjennom å stimulere til spesialisering og innovasjon
7. Arbeide for at skogforvaltning skjer på økologiske premisser
8. Informere og motivere skogeiere om ordning for frivillig skogvern
9. Fremme skånsom hogst ved tilskudd til plukkhogst og små flater
10. Ivareta tilvekst og naturmangfold
11. Garantere en usprøytet skog. Innbyggerne skal alltid føle seg trygge på at de kan drikke vann fra elver og plukke bær og sopp
12. Stimulere til at hver enkelt skogeier ser lønnsomhet og nytte i å pleie skogen

4. NATUR

Den nye regionen har en fantastisk og mangfoldig natur, vi har Hardangervidda i nord og en kalkrik kystlinje i sør med tilsvarende alpine og varmekjære arter; bøkeskog og taeskog, trange fuktige bekkeløfter og åpent landbruksareal. Ikke minst har vi Jomfruland, et av Norges fremste fugleparadis.

Vi mennesker tar stadig mer plass på bekostning av dyr og planter som naturlig hører hjemme her. Arealendringer og små og store inngrep gjør at puslebitene som utgjør et landskap blir stadig mindre.

Myrer er hjem for unike økosystemer, fanger karbon og bidrar til å dempe effektene ved flom. En myr vokser kun med en millimeter i året og det er derfor viktig å ta vare på de myrene vi har. Vi må også gjøre en innsats for å restaurere myrer som har blitt drenert eller brukt til uttak av torv.

Miljøpartiet De Grønne vil:

1. Stoppe- og reversere tap av arts mangfoldet
2. Kreve at naturinngrep følges av et økologisk regnestykke på lik linje med det økonomiske
3. Styrke kartleggingen av artene i regionen
4. Utvikle en regional plan for økologisk mangfold i Vestfold og Telemark
5. Ansette en miljøvernrådgiver i den fylkeskommunale ledelsesstrukturen/klima- og miljøledelsen i fylkesrådmannens ledergruppe
6. Lage en handlingsplan for renaturering, fasade- og takbeplantning
7. Etablere en inngrepsfri region i Hardangervidda Nasjonalpark med forbud mot jakt, fiske, beiting og markerte stier.
8. Tilrettelegge for miljøvennlig turisme som vandring, padling og sykling
9. Forby vannskuter og ha en meget restriktiv snøscooter-bruk
10. Si nei til deponi for farlig avfall i Brevik
11. Satse på insektvennlig kantslått
12. Ha full åpenhet om konsekvensene av energiproduksjon
13. Verne 10% av produktiv skog
14. Satse på skolehager
15. Ha en handlingsplan for vern av storørret
16. Verne natur ved å bygge på grå flater i stedet for på grønne
17. At beitedyr skal være trygge på beite uten at vi må utrydde rovdyrene våre
18. Kartlegge sjøområdene med tanke på marint biomangfold
19. I større grad verne myrområder
20. Etablere et fond for reetablering av økosystemer og bevaring av naturmangfold

5. NÆRINGS LIV

De Grønne vil legge til rette for de næringene vi trenger i framtida og som kan skape verdier i samfunnet uten at det går på bekostning av jordas tåleevne. I overgangen fra oljebasert til grønn økonomi er omstilling og etablering av nye typer arbeidsplasser viktig. De Grønne vil ha trygge arbeidsplasser, både nå og i fremtiden. Det betyr at omstillingen må starte nå.

Industriarbeidsplasser er en del av det grønne skiftet og noe vi skal leve av når oljen tar slutt. Vi må derfor støtte industrien i regionen vår i omstillingen som må til. Innen 2040 vil vi at all industri i Vestfold og Telemark skal være basert på sirkulær økonomi og være karbonnegativ. I Grenland satses det allerede på sirkulær og utslippsfri industri, karbonfangst, autonom og utslippsfri transport og stadig mer miljøvennlig offshore-teknologi som brukes til langt mer enn oljevirkosomhet. En stortilt satsing på fornybar energi er helt nødvendig for å dekke verdens energibehov i fremtiden. De Grønne i Vestfold og Telemark ønsker en bedre utnyttelse av gråarealer i fylket til oppføring av solcelle/fangerparker. Vår region kan utnytte sitt naturlige fortrinn med mye sol. Målet er å bli verdens første klimapositive industriregion!

Miljøpartiet De Grønne vil:

1. Støtte industri og annet næringsliv som ønsker å bli mer bærekraftig og arbeider aktivt for å bli lavutslipp- eller karbonnegativ
2. Sammen med industrien vil vi bidra til en omstilling ved å bygge ned konkurransevridende særfordeler til oljeindustrien, som leterefusjon, avskrivningsregler og garantiordninger
3. Støtte prosjekter innen karbonfangst og karbonbruk knyttet til industri og prosesser
4. Støtte gründere innen grønne næringer med alt vi har i vår verktøykasse av fondsmidler, innkjøpsordninger og andre tiltak
5. Bygge ut vindkraft med varsomhet, og fortrinnsvis til havs. Mindre anlegg nær eksisterende infrastruktur kan gi verdifull lokal produksjon. Vi vil unngå bygging i sårbare områder og ha absolutt forbud i nasjonalparker og verneområder
6. Støtte nye innovasjonsprosjekter for autonom og utslippsfri transport etter modell av Yara/Birkeland
7. Støtte innovasjon hvor oljebasert offshorekunnskap benyttes til fornybare løsninger
8. Støtte videreutvikling av den Magiske fabrikken i Tønsberg og etablere tilsvarende anlegg i Telemark
9. Støtte bedrifter som skaper ny virksomhet basert på ressurser på avveie
10. Etablere en reparasjonsportal hvor innbyggere og bedrifter kan finne bedrifter som reparerer
11. Lage stipendordninger for å fremme grønne næringer, og arrangementer for å fremme disse
12. At Fylkeskommunen som forbruker i anbudskrav skal vektlegge mulighet for reparasjon, levetid, kvalitet, sporbarhet og rettferdighet

13. Støtte en massiv utbygging av solenergi på næringsbygg
 14. Støtte karbonfangst i Brevik
 15. Satse på et reiseliv med lavt fotavtrykk og naturlig verdiskapning
 16. Bruke regionens naturlige forutsetninger til å utvikle næringslivet
 17. Støtte opp om forskning og utvikling i vår region for en mer dyrevennlig, økologisk bærekraftig og utslippsfri oppdrettsnæring
 18. Jobbe for at fremtidens akvakulturnæringer med fokus på alger kan blomstre i Vestfold og Telemark
 19. Jobbe for at fylkeskommunen blir en pådriver og best mulig veiledende instans for etablering av solcelleparker i kommunal, fylkeskommunal og privat regi i stor skala i Vestfold og Telemark og at tak på offentlige bygg som regel får solfanging
 20. Sol-rike overskuddsarealer tilknyttet eksisterende veier og el-infrastruktur bør vurderes for oppføring av solcellepaneler/solfangingsanlegg. Det samme med brakklagte næringsarealer som steinbrudd og grustak
-

6. UTDANNING

Framtidens muligheter legges i dagens utdanning. Å utvikle en videregående skole som bidrar til bærekraftig utvikling er viktig for framtida, men også for elevene i deres egen samtid. Elevens subjektive opplevelse av å være et kritisk tenkende, lekende og lærende individ som har betydning i et fellesskap gir grobunn for demokratiforståelse og medborgerskap.

De Grønne har en helhetlig tilnærming til læring og kompetanse og mener at elevene har rett til å være en del av pedagogiske virksomheter som tar medvirkning, utforskning og kreativitet på alvor. Praktiske, estetiske, sosiale, lekbaserte og teoretiske ferdigheter utfyller hverandre, og tverrfaglige tilnærminger gir økt forståelse for at alt henger sammen med alt.

Elever på videregående skole har rett til et godt psykososialt miljø der de blir tatt vare på og blir gitt mulighet til å ta vare på hverandre. Til tross for at vi lever i en tid der mangfold er et ideal, har det normative aldri vært smalere, og mange unge opplever usunt stress og prestasjonsjag. Vi ønsker oss en skole som har fokus på relasjoner, trivsel, livskvalitet og elevsentrert undervisning.

Natur og grøntarealer er viktig for klima både ute og inne, og bidrar til trivsel for mennesker. De Grønne ønsker å skape trivsel og god læring ved å ta i bruk flere lettstelte grøntarealer inne og ute på videregående skoler, i form av skolehager, frukthager, grønne vegger, parker og rekreasjonsområder.

Miljøpartiet De Grønne vil:

1. Etablere forsøksordning med tverrfaglige helse- og sosialtjenester på videregående
2. Etablere kollektive botilbud for elever som må flytte hjemmefra for å gå på videregående skole
3. Etablere forsøksordning med studenthybel i tilknytning til eldrester
4. Sette aldersgrense for barnebillett på kollektive reisemåter til 18 år
5. Skape trivsel og godt læringsmiljø ved å sette i drift flere lettstelte grøntarealer inne og ute på videregående skoler, i form av skolehager, frukthager, grønne vegger, parker og rekreasjonsområder.
6. Videreføre og styrke arbeidet med yrkesretting av fellesfagene
7. Tilby mer spesialisering på Vg1 og åpne for at fylkeskommuner kan samarbeide om opplæringstilbud på spesielle fagområder på tvers
8. Legge til rette for at skole, bedrifter og nærmiljø tilbyr opplæring som ivaretar lokale ressurser og tradisjoner, og det lokale næringslivets etterspørsel
9. Spisse kompetansetenkningen inn mot det enkelte yrkesfag
10. Etablere sterkere forbindelser mellom teori og praksis innen yrkesfaglige utdanninger
11. Etablere linje for entreprenørskap

12. Legge til rette for at naturbruksskolene Nome videregående skole avdeling Søve og Melsom videregående skole kan videreutvikles som fagmiljø for jordbruksnæringen
 13. Investere i miljøteknologi ved naturbruksskolene
 14. Legge til rette for at Gjennestad videregående skole kan videreutvikles som fagmiljø innen gartnerfaget
 15. Styrke samhandlingen mellom landbruksnæringen, universitetet og forskningsmiljøet (jfr Landbruksmeldinga for Vestfold og Telemark)
 16. Øke andelen lærere på yrkesfag med både yrkes- og pedagogisk kompetanse
 17. Investere i miljøteknologi i bygningsmassen på de videregående skolene og benytte teknologien i undervisningen
 18. Stimulere til flere innovasjonssentre ved universitetene som kan samarbeide med lokale og regionale aktører om sosialt og grønt entreprenørskap
 19. Ha mer fleksibel og tilpasset fordeling av læretiden i bedrift i hele opplæringstiden
 20. Etablere forsøksordninger med praksis og/eller lærlingeplasser knyttet til de tverrfaglige temaene i skolen slik at bærekraftig utvikling, demokrati og medborgerskap, livsmestring og folkehelse blir mer enn teoretiske perspektiver
 21. Etablere lærlingeplasser innen entreprenørskap
 22. Etablere støtteordninger for lærlingeplasser hos nye bedrifter, også i oppbyggingen
 23. Etablere flere stillinger utover undervisningen som bidrar til å redusere utenforskap
 24. Etablere prøveordning der verksteder tilknyttet videregående skoler åpnes for reparasjonskafé, utlån av utstyr o.l.
 25. Benytte fri programvare så langt det er mulig. Nyutvikling av, eller på vegne av, fylkeskommunen skal benytte en anerkjent fri programvarelisens
 26. Innføre en føre var-holdning til bruk av trådløs teknologi i den videregående skole av hensyn til stråling
-

7. KULTURLIV

Kultur uttrykker det menneskelige og skaper tilhørighet og livskvalitet. Det bidrar til selvforståelse og innsikt om individ og samfunn. Det grønne samfunnet skal ha et rikt kulturliv. Kulturlivet kan berike, avspeile og problematisere samfunnets fortid, samtid og framtid, både lokalt, nasjonalt og internasjonalt. Skoler, frivillige lag og mange organisasjoner legger til rette for at alle kan skape og dele kulturopplevelser.

Kulturarven omfatter både fysiske kulturminner og immateriell kulturarv, som håndverk, kunnskap og tradisjoner. Den har egenverdi som kilde til kunnskap og opplevelser. Kulturarven er viktig i kommunikasjonen mellom ulike grupper, generasjoner og mellom Norge og verden. Den styrker personlig, lokal, regional, nasjonal og transnasjonal identitetsdannelse.

Miljøpartiet De Grønne vil:

1. Løfte amatører og det frivillige arbeidet som legges ned i idrett, friluftsliv og kultur
2. Ta vare på og dyrke kultur slik at vi får glede av mangfoldet vårt, i språk, historie, næring og kunst
3. Gi lokalsamfunn muligheter til å utvikle sin kulturelle egenart
4. Sørge for at kultur verdsettes og sikres finansiering, utdannings- og arbeidsmuligheter i byer og distrikter
5. Styrke ordninger spesielt rettet mot grupper som ikke oppsøker kunst og kultur til vanlig
6. Sørge for god infrastruktur og videreutvikle mangfoldet av kunst og kultur lokalt og nasjonalt
7. Legge til rette for at kulturarven gir grønne arbeidsplasser som styrker samfunnet vårt
8. Ivareta tidligere bygningskultur og struktur for å sikre byers og tettsteders særpreg
9. Bidra til bedre miljøovervåkning slik at vi kan sikre de fysiske kulturminnene som trues av klimaendringer som hyppigere ekstremvær, mildere og fuktigere klima
10. Styrke de eksisterende museumsinstitusjonene og utarbeide en helhetlig museumsplan for fylket
11. Styrke og videreutvikle unike lokale kunst og kulturattraksjoner
12. Tilgjengeliggjøre offentlige data og kulturelle verk under fri lisens og i åpne og tilgjengelige formater

8. HELSE OG LIVSKVALITET

De Grønne legger vekt på helsefremmende perspektiver i alle samfunnsområder. God helse er ikke bare fravær av sykdom. Det er å kunne delta i samfunnet på egne premisser og bestemme over eget liv. Det er å kunne gå på skole og arbeide, få spennende og interessante opplevelser og mestre hverdagslige utfordringer. De Grønne vil ta tak i drivkrefter bak psykiske lidelser som økende ensomhet, utenforskap og forbruks- og prestasjonsjag.

De Grønne mener det er viktig å holde fast på menneskelig mangfold og tar avstand fra negativ diskriminering. Vi avviser forsøk på å sette alle fra et område eller en kultur i samme bås. Mangfold må imidlertid aldri benyttes som et påskudd til å stille spørsmål ved menneskerettighetene. De Grønne setter personlig frihet høyt, men da en grønn frihet der solidaritet og medfølelse setter grensene for individuell frihet – ikke omvendt.

Miljøpartiet De Grønne vil:

1. Styrke tilgangen til natur og friluftsliv, som er viktig for helsen og en viktig del av norsk kultur
2. Støtte arrangement som har til hensikt å inkludere alle grupper i samfunnet og skape gode sosiale møteplasser
3. Støtte rusfrie arrangement
4. Styrke samhandlingen mellom skolehelsetjenesten, barnevernet, psykisk helsevern og fastlegene
5. Styrke samarbeidet mellom helsesektoren og NAV for å bedre kunne kombinere utdanning eller arbeid med behandling
6. Etablere tilbud med transport for eldre hjemmeboende til felles bespisning på seniorsentre
7. Sikre regional styring av spesialisthelsetjenesten
8. Jobbe for en større politisk styring av sykehusene
9. Jobbe for at det opprettes flere døgnplasser i psykiatrien
10. Opprettholde gode tilbud på lokalsykehusene i tråd med den medisinske utviklingen og befolkningens behov
11. Gjøre terskelen for nødvendig tannbehandling lavere
12. Legge til rette for at interesseorganisasjoner med ulike tilnærminger til rusomsorgen kan motta støtte til informasjonsarbeid og arbeid mot rusavhengighet
13. Øke rammene for TT-kort

Bli bedre kjent med oss på:

■ vestfoldogtelemark.mdg.no/program

f [@mdgvestfoldogtelemark](https://www.facebook.com/mdgvestfoldogtelemark)

📷 [@mdgvestfoldogtelemark](https://www.instagram.com/mdgvestfoldogtelemark)

#formenneskerogmiljø

**miljøpartiet
de grønne**

vestfold og telemark